

Александра Гојковић

СТРОГО КОНТРОЛИСАНА СЕЋАЊА

(Зоран Живковић, *Амаркорд*, Лагуна, 2006)

Иако Зоран Живковић годинама уназад покушава да објасни како он није писац научне фантастике, већ литературе са примесам фантастике, читаоци настављају да његова дела коментаришу баш у овом кључу. И “Амаркорд” је у неформалним разговорима фанова, противно сугестијама писца, оцењен као књига која претпоставља шта би се, на неком вишем ступњу научног развоја, могло десити са нашим сећањима, односно, како би и она могла постати део међусобне трговине.

Ако је Живковић писац са чијим се стваралаштвом срећете по први пут, а спадате у поклонице филмских класика, посебно Фелинија, лако вам се могло десити да упаднете у сасвим другачију грешку и ову књигу купите са очекивањем носталгично обојених утисака о неким давним, наравно бољим временима.

Шта уствари нуди овај роман састављен од десет поглавља чији наслови упућују на светле тачке светске књижевности, на дела са којима се је морао срести свако ко себе сматра читаоцем, у заветном смислу те речи?

“Злочин и казна“, “Вашар таштине“, “Велика очекивања“, “Сентиментално васпитање“, “Мртве душе“, “Изгубљене илузије“, “Јадници“, “Чаробни брег“, “Књига смеха и заборавља“ и “Фаренхајт 451“ – само су деловима мозаика у оквиру кога писац преиспитује човеков однос према властитом сећању и тежину (или лакоћу, како ће приметити циници) са којом се доноси одлука о покушају промене властитог идентитета за неки конкурентнији, модернији, живописнији

у смислу важећих погледа на свет. Не може се променити прошлост, али се може променити сећање на њу, каже у књизи писац, образлажући на тај начин и владајући принцип мимикрије по коме није битно колико неко заиста вреди ако понуду уме добро да упакује и није битно колики терет савести или досаде носи ако уме добро да балансира.

Помажући им у успостављању равнотеже“ аутор својим јунацима нуди могућност да испијајући суперпаметну таблету постану власници туђег надахнућа и талента, да досаду протраћених година уз безболну инфузију замене неким добро конфигурисаним сећањем, да зараде тргујући бизарним и трауматичним деловима своје прошлости или да, уместо погубљењем, за крупан злочин буду кажњени брисањем сваке успомене на претходни живот.

У маниру духовитог циника, што јесте један од препознатљивих квалитета његових дела, Живковић читаоцу ставља на увид да се данас не цени ништа “нормално“ и да је права штета и несрећна околност ако вас у животу није захватила ни једна озбиљна девијација, трагедија или крвава сторија, макар као посматрача који ће исту похранити у властито сећање и “извући“ је када се укаже згодна прилика за трговину.

“Амаркорд“ је од почетка до краја писан као интелектуална игра, лишена патетике и сваке нараторове исцрпније анализе која би могла да вас одведе погрешним путем сентименталног посртања. Кад ствари прете да крену овим током, јер терен сећања је ипак прилично склиско подручје, Живковић прибегава поменутом цинизму, реализацији или бар наговештају до тад неочекиване трансформације лика - честољубиви схватају да је терет убиства прихватљив залог за вишегодишње, финансијама неометано уживање у уметности; старац разматра могућност да доколицу обогати “квалитетним“ сећањима, уметник одлучује да недостајући таленат купи продајом одабраних делова сопствене биографије...

Намеће се закључак да “Амаркорд“ неће разочарати редовне читаче светски познатог Живковића, јер садржи све елементе својствене његовој прози, укључујући и извесну дистанцу и смирени (на моменте ледени тон), којим се сугерише да у приповедању, чак и ако је искоришћена форма првог лица, субјективност не мора да доминира над објективношћу.

Ни читање другог дела књиге (“Трг“), који на први поглед нема никакве тематске везе са претходним приповедањем, неће много нарушити овај утисак. Кад четири скрајнута посвећеника различитих уметности на великом тргу сретну своје оживљене фантазије, нама који седимо са ове стране папира стиже порука да је уживање данас можда једино могуће у неком индивидуалном азилу, за оне духом више, прави, и једини избор, би могла бити управо уметност.